

**Klimaendring og naturskade –
Kommunenes rolle
Seminar**

KS/Kommunenes Hus 2.06.08

Virkemidler i møte med
klimaendringer –

Er det behov for å tenke nytt?

Av:

Karl G. Høyer

Professor/Forskningsleder

Utgangspunktet - Klimaendringene

- Hva om det blir mye verre – og det kommer raskere på?
- Er vi da forberedt? Og gjør vi det riktige?
- Klimaendringer og **føre-var-prinsippet**
- Her er vi kanskje ved det første punktet:
 - Gjøre føre-var-prinsippet gjeldende for klimaendringer:
 - Fokus på usikkerhet
 - Fokus på mulig katastrofepotensiale – ”worst-case”
 - Plikt til å handle

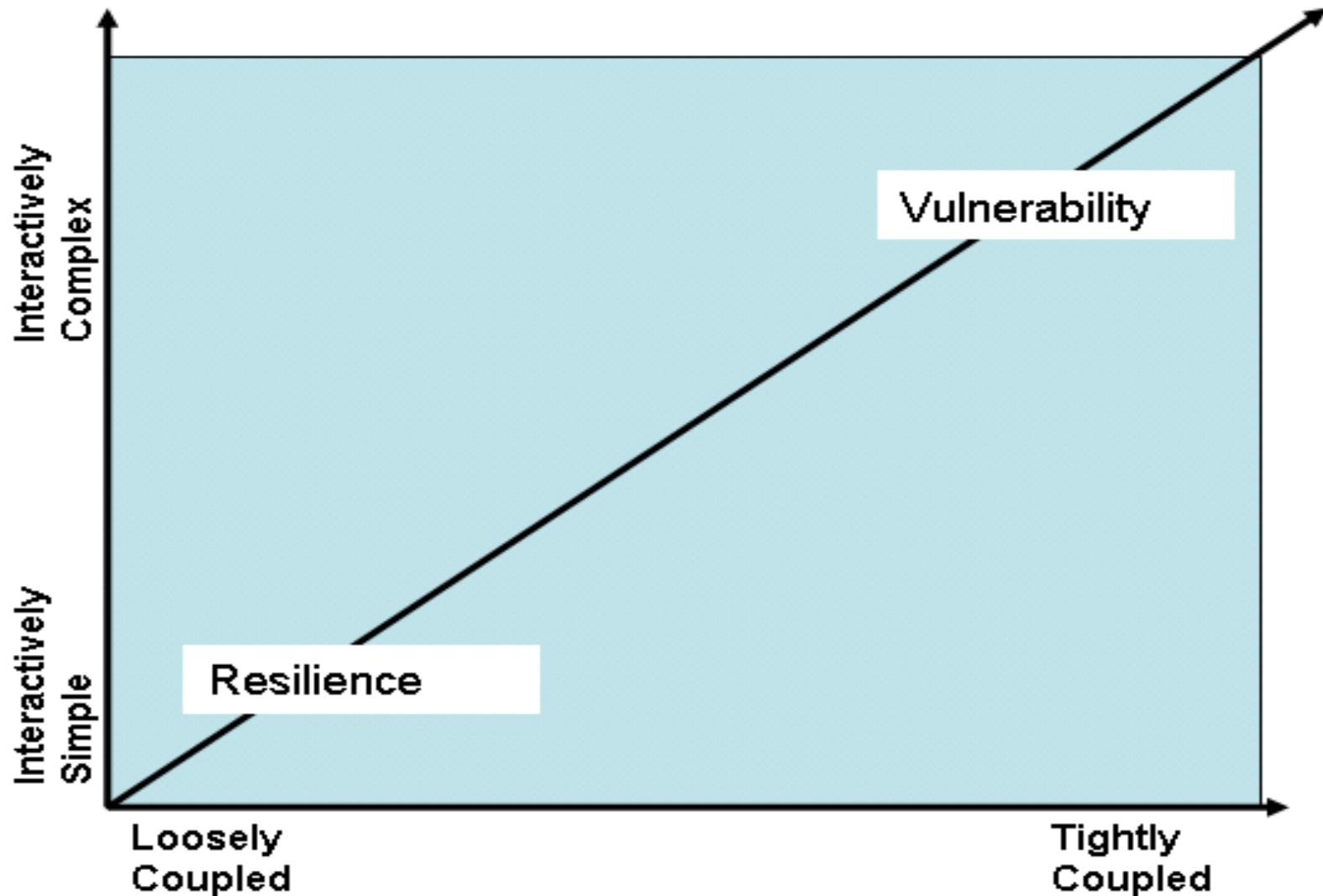
Noen teoretiske perspektiver

- Charles Perrow – amerikansk organisasjonsteoretiker
- To bøker:
 1. ”*Normal accidents*” (1989)
 2. ”*The next Catastrophe*” (2007)
- To ting til;
- ”Virkemidler” = Styringsmidler og Virkemidler

Perrow I – ”Normal accidents”

- Generisk teori;
- Tekniske – Organisatoriske – Samfunnsmessige katastrofer
- Katastrofer er noe som skapes av måten vi organiserer ting på; vi skaper sårbarhet
- 1. Dimensjon: Løse – Stramme koplinger
- 2. Dimensjon: Enkle – Komplekse interaksjoner
- Holde oss unna: Kombinasjonen Stramme koplinger og komplekse interaksjoner

Perrow I – "Normal accidents"

Perrow 2 – ”The next Catastrophe”

Redusere to former for sårbarhet samtidig;

1. Redusere samfunnets katastrofepotensiale
(Reduce the ”targets”)
2. Redusere beredskapens sårbarhet

Perrow 2 – ”The next Catastrophe”

- Et problem ifølge Perrow er at vi ser på katastrofene som eksepsjonelle hendelser, og at vi etter at de er inntruffet bare lagrer opp enda mer beredskap og forsøker å forbedre vår evne til mottiltak, mens vi lar treffpunktene forbli som før.
- Reduksjon av katastrofenes konsekvenser krever først og fremst en granskning av vår samfunnsstruktur og kultur for å finne ut hvordan disse bidrar til å øke sårbarheten
- Perrow trekker fram **tre hovedkilder til økende sårbarhet**, knyttet til den økende konsentrasjonen av katastrofenes treffpunkter:
- **Konsentrasjoner av energi**; store anlegg for energiproduksjon (for eksempel atomkraftverk), store lagre av eksplosive og giftige stoffer knyttet til industriproduksjon, og store lagre av sterkt brennbare stoffer.
- **Konsentrasjoner av befolkninger**; store byer og urbane områder i særlig utsatte områder (for eksempel ved lavtliggende områder nær havet).
- **Konsentrasjoner av økonomisk og politisk makt.**

Perrow 2 – ”The next Catastrophe”

- De tre kildene er knyttet sammen. Konsentrasjoner av økonomisk og politisk makt tillater konsentrasjoner av energi, generelt ved hjelp av deregulering, og de tenderer til å finnes der det er store befolkningskonsentrasjoner.
- **Desentralisering** vil i alle tre sammenhenger virke til å redusere treffpunktens katastrofepotensiale og sårbarhet.
- Det er her flere forankringspunkter til den overordnede sårbarhetsteorien basert på begrepsparene *lineære-komplekse interaksjoner* og *løse-stramme koplinger*.
- De tre formene for konsentrasjon fremmer komplekse interaksjoner og stramme koplinger, og derved høy sårbarhet i tillegg til den rene konsentrasjonen av treffpunktens katastrofepotensiale.
- Organisasjoner og systemer utviklet for å ivareta beredskap og mottiltak innenfor den samme konteksten av konsentrasjon, vil tilsvarende ha de samme egenskapene som gjør dem sårbare.
- Altså: **større sårbarhet og potensiale for katastrofer samtidig** som det er større fare for å feile i den organisatoriske innsatsen for å motvirke, begrense og redusere katastrofenes omfang.

Styrings- og virkemidler

Organisering av beredskapen

- DSB – Fylkesmann – Kommune

Hva med de statlige fagetater:

- Flometat (NVE), Skredetat, etc
- Konsentrasjon eller spredning?
- Skal de ta seg betalt for tjenestene til kommunene – som Statens kartverk?

Styrings- og virkemidler

Samfunnsstyring:

- Sentralisering – Desentralisering
- Konsentrasjon – Spredning

Historisk: Sentralisert spredning

Framover:

- Desentralisert konsentrasjon?
- Desentralisert spredning?

Påvirkes (Klimagassreduserende politikk):

- Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging (RPR-ATP) ?

Styrings- og virkemidler

Samfunnsstyring:

Behov for (klimatilpassende politikk):

”Rikspolitiske retningslinjer for klimatilpassende planlegging”?

Regionstruktur:

- Stor-regioner eller fylkeskommuner?
- Fylkesmann – Kommune?

Kommunestruktur:

- Kommunesammenslåing?

Styrings- og virkemidler

Kommuneplanlegging/Arealplanlegging

Samfunnsstyring:

- Fortetting/Byfortetting?
 - "Waterfront" – utbygging og fortetting?
 - Styrket statlig innsigelsesinstrument (ROS/RPR)?
- Øket press på kommunen som planleggingsaktør, og:
beredskapsaktør
- Styrking av institusjonell kapasitet?
 - Styrket administrativ og politisk kompetanse?
 - Utdanning og skolering?
 - Men det vil koste – statlige – penger?